

Sisäministeriölle

20.5.2022

## **Suomen Punaisen Ristin lausunto pelastuslain muuttamisesta**

Suomen Punainen Risti kiittää mahdollisuudesta lausua pelastuslain uudistamisesta.

Suomen Punainen Risti on viranomaisia tukeva julkisoikeudellinen yhdistys, jonka oikeudellisesta erityisasemasta on Suomessa säädetty lailla (238/2000) sekä sen nojalla annetulla Tasavallan presidentin asetuksella (827/2017). Suomen Punaisen Ristin tehtävänä on tukea ja avustaa maan viranomaisia niin rauhan kuin sodan ja aseellisten selkkausten aikana ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Kansainvälisesti Punaisen Ristin erityisasema perustuu sodan uhrien suojelemiseksi solmittuihin neljään Geneven yleissopimukseen vuodelta 1949 ja niitä täydentäviin kahteen lisäpöytäkirjaan vuodelta 1977.

Suomen Punainen Risti toimii myös Vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepa) koordinaatiojärjestönä.

Tässä lausunnossa tuomme esiin joitakin huomioita erityisesti yhteistoimintaan sekä liittyviä huomioita.

### 47§: Pelastustoiminnan suunnitelmat

Luonnoksessa esitetään säädettäväksi, että pelastuslaitosten tulisi laatia pelastustoiminnan yhteistyöalueen puitteissa tapahtuvaa johtamista ja pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamista koskevat suunnitelmat yhteistoiminnassa keskenään. **Esitys on hyvä ja tarpeellinen**, vaikka käytännössä yhteistoimintaa todennäköisesti tehtäisiin ilman nimenomaista säännöstäkin. Suomen Punainen Risti huomioi kuitenkin, että kansallisesti tehokas pelastustoimen järjestelmä rakentuu osin myös muiden toimijoiden, kuin varsinaisen pelastustoimen, ja niiden verkostojen varaan. **Pelastustoimen toimintakentällä järjestöillä on merkittävä rooli esimerkiksi varautumisessa**, ja alalla toimii vahva järjestökenttä myös muun, kuin sopimuspalokuntajärjestelmän sisällä. Alueelliset käytännöt vaihtelevat, mutta pääsääntöisesti yhteistoiminta viranomaissektorin ja järjestötoimijoiden välillä on järjestetty vakiintuneella ja varsin hyvin toimivalla tavalla.

Yhteistyöstä järjestöjen kanssa sekä vapaaehtoisen käytöstä säädetään tällä hetkellä pelastuslain 7. luvussa. Pelastuslain uudistamisen esiselvityshankkeessa esille tuodut perusteellisempaa lainvalmistelua edellyttävät muutokset pelastuslakiin on suunniteltu toteutettavaksi seuraavalla hallituskaudella. Tuolloin tarkasteltavaksi tulevat todennäköisesti myös yhteistoiminta järjestöjen kanssa ja vapaaehtoistoimijoiden käyttö pelastustoimessa laajemmin. Suomen Punainen Risti toivoo, että pelastuslain 7. luvussa nykyisin olevat säännökset säilytetään sisällöllisesti jatkossakin, kun pelastuslain uudistus etenee. **On tärkeää ohjata toimintaa jo nyt niin, että hyvinvointialueita kannustetaan mahdollisimman laajaan yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.**

Suomalainen kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamalli perustuu siihen, että eri toimijat otetaan kattavasti mukaan turvallisuuteen ja pelastustoimeen liittyviin tehtäviin. Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaisesti Suomen Punainen Risti pitää tärkeänä, että lainsäädäntö ohjaa alan toimintaa siten, että ihmisten auttamisessa käytetään tehokkaasti kaikkia olemassa olevia resursseja mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla. Vaikka järjestö- ja vapaaehtoistoiminta on osaltaan huomioitu osana parhaillaan lausuttavana olevia valtakunnallisia tavoitteita pelastustoimen järjestämiselle vuosille 2023-2026, **yhteistoimintaan myös muiden kuin viranomaistoimijoiden kanssa olisi hyvä kannustaa myös nyt käsillä olevassa lainsäädännössä, vähintäänkin lain esitöissä.**

#### 23a§: Siviilivalmiusneuvottelukunta

Pelastuslakiin ehdotetaan lisäksi lisättäväksi säännökset siviilivalmiusneuvottelukunnasta, jonka tarkoituksena on edistää eri ministeriöiden ja muiden toimialojen toiminnan kokonaisvaltaista kehittämistä pelastustoimessa. Neuvottelukunnan tehtävistä, kokoonpanosta, toimikaudesta ja jaostoista on tarkoitus säätää valtioneuvoston asetuksella. **Suomen Punainen Risti korostaa, että neuvottelukunnan kokoonpanossa ja tehtävissä tulee riittävässä määrin huomioida pelastustoimen toimijat laajassa merkityksessä sekä eri toimijoiden merkitys eri tilanteissa kuten poikkeusoloissa. Samalla neuvottelukunnan tehtävät tulee määritellä niin, että päällekkäisyyksiä jo olemassa olevien neuvottelukuntien ja muiden toimielinten kanssa vältetään.**

#### 92§: Varautumistehtävien rekisteri

Hallituksen esityksessä nykyisin vapaaehtoinen varautumistehtävien rekisteri ehdotetaan säädettäväksi pakolliseksi (92§). **Suomen Punainen Risti korostaa, että rekisterin toimeenpanossa tulee huomioida myös Suomen Geneven sopimusten mukaiset kansainväliset veloitteet siviilien suojelemiseksi ja humanitaarisen avustustoiminnan mahdollistamiseksi.** Siten niiltä osin kuin rekistereihin sisällytetään henkilöitä, jotka ovat keskeisiä Punaisen Ristin poikkeusoloissa tehtävän toiminnan toteuttamiseksi, tulisi varauksiin voida tehdä pyynnöstä poikkeuksia ja huomioida myös muuten varautumisen ja valmiustoiminnan kannalta keskeisten järjestöjen henkilöresurssien varmistaminen.

#### 97§: Valtion osallistuminen valmiuden ylläpitämiseen

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että kansainväliseen pelastustoimeen soveltuvaa kalustoa voidaan luovuttaa hyvinvointialueiden haltuun ja käyttöön edellyttäen, se on käytettävissä pelastustoimeen kuuluvan avun antamiseen ulkomaille. Suomen Punainen Risti toistaa jo aikaisemmassa lausunnossaan sisäministeriölle (lausunto 31.5.2021), esittämänsä ehdotuksen, että 97 §:ään **että valtion rahoittama erityiskalusto tai muu valtakunnallinen toiminta tai varastointi voitaisiin antaa pelastuslaitosten ja hyvinvointialueiden lisäksi myös viranomaisen toimintaa tukevan julkisoikeudellisen yhdistyksen vastuulle.** Käytännössä esimerkiksi Suomen Punaisen Ristin Kalkun logistiikkakeskusta voitaisiin yhdessä suunnitellen ja resurssien hyödyntäen osana kansallista valmiutta ja varautumista.

#### 35§: Johtaminen yhteistoimintatilanteessa

Voimassa olevat säännökset velvoittavat ja oikeuttavat pelastustoiminnan johtamisesta vastaavia pelastusviranomaisia ylläpitämään pelastustoiminnan johtamisessa tarvittavaa

tilannekuvaa. Tilannekuvaan liittyvistä vastuista säädetään mm. pelastuslain 32 §:ssä ja 34 §:ssä. Tilannekuvan ylläpitämisestä moniviranomaistilanteissa on säädetty pelastuslain 35 §:ssä. **Esityksessä on hyvin korostettu, että nykyisen lainsäädännön puute on, että jatkuvan ja ennakoivan pelastustoiminnan suorituskykyä kuvaavan tilannekuvan ylläpitämistä ei ole järjestetty.** Nykyinen velvoittavuus käsittää vain reagoivan tilannekuvan ylläpitämisen silloin, kun onnettomuus on konkreettisesti uhkaamassa tai jo tapahtunut.

Lisäksi esityksessä todetaan osuvasti, että pelastustoimella olisi perusteltua olla paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti jatkuvasti ylläpidettävä tilannetietoisuus ja tilannekuva muun muassa uhkaavista tai tapahtuneista onnettomuuksista sekä sellaista häiriötilanteista, muista tapahtumista ja niiden uhkista, joilla voi olla vaikutusta pelastustoiminnan tehtäviin tai valmiuteen. Lisäksi esityksen mukaan tarvitaan tilannekuva pelastustoiminnan palvelujärjestelmän valmiudesta, joka sisältää tiedot muun muassa pelastustoiminnan palvelujärjestelmän toiminnasta ja kuormituksesta, henkilöstö- ja materiaaliresursseista sekä tukipalveluiden toiminnasta. **Suomen Punainen Risti korostaa, että laajemman ja ennakoivan tilanneymmärryksen muodostamiseksi, myös keskeiset varautumisen ja valmiustoiminnan piirissä olevat järjestöt tulee huomioida sekä tiedon tuottajina että hyödyntäjinä. Siten myös niiden resurssit on syytä huomioida osana kokonaiskuvaa.**

Kristiina Kumpula  
pääsihteeri